

ТМ	Г. XX	Бр. 1-2	Стр. 189 - 191	Ниш	Јануар - Јун	1997.
----	-------	---------	----------------	-----	--------------	-------

Pri kaz del a

Pri mqeno: 27.08.1997.

Dragoqub \or | evi }

NI SELO NI GRAD*

Odbor za prou-avawe sel a SANU, na -i jem je -el u akademi k Rado- mi r Luki }, ve} godi nama nastoji da i ntenzi vi ra vi { edi sci pl i narno i s- tra` i vawe srpskog sel a. Profesora Luki }, kao vrstan soci ol og i si gurno danas najboqi poznaval ac na{ ega sel a i seqa{ tva, uvek i ma na umu neospornu -i weni cu da nam sni mak sel a ujedno pru` a i sli ku cel okupnog dru{ tva. Pri staju}i uz wegovu mi sao, neko} smo je osna` i l i tvrdwom da rural nost - u pozi tivnom i l i negati vnom smi slu toga pojma - jeste ono { to boji Srbiju u ve}i ni struktural ni h podru-ja: od ekonomske sfere, preko kul turnog habi tusa, do si stema vrednosti i i deol o{ kog skl opa (\or | evi }, 1996.). No soci ol ozi , pogl avi to soci ol ozi sel a, svesni su da i u nas te-e "ci vi l i zaci ona revol uci ja na sel u", da su ekspanzi ja urbani h podru-ja i rural ni egzodus najgovorqi viji dru{ teni f enomeni , pa se mo` e dogoditi da gradsko "grotlo" prosto proguta i zbri { e seosku "i di lu". Dok se to ne zbi je, odnosno dok se proces urbani zaci je ne dovede do krajwe ta-ke, nau-ni , kul turni i , povrh svega, naci onal ni razl ozi za- htevaju da se { to vi { e sre| ene zabel e{ ke i hroni ke o na{ em sel u ostave za budu}nost.

To su samo neki od moti va koji su pobudi l i Odbor za prou-avawe sel a SANU da oformi bi bl i oteku "Hroni ke sel a" i do dana{ wi h dana objavi oko sedamdesetak kwi ga o sel i ma u Srbiji , Crnoj Gori , Hrvatskoj i Bi H-u. Pri l i ka je da se i stakne kako prof. Pear Markovi }, na{ ugl edni agrarni ekonomi st i soci ol og, bore}i se sa raznorodni m te{ ko}ama, ume{ no vodi i ure| uje "Hroni ke sel a" od samog konst i tui sawa ove retke i dragocene bi bl i oteke. Al i je i zgoda da se ka` e kako ova rabota ni ukom sl u-aju ne mo` e bi ti zamena za nau-no (soci ol o{ ko, etnol o{ ko, i stori - jsko, ekonomsko...) i zu-avawe srpskog sel a i seqa{ tva. Stoga "Hroni ke sel a" mogu bi ti samo podsti caj oporavku soci ol o{ kog i zu-avawa sel a, a teret }e pasti na pl e}a prdmetni h nastavni ka na mati -ni m grupama i no-voosnovanog Jugosl ovenskog udru` ewa za soci ol ogiju sel a i poqo-

* Marjan Radakovi }: Dovi Komren. Hroni ka sel a. - Bi bl i oteka "Hroni ke sel a". Odbor za prou-avawe sel a SANU i Kul turno prosvetna zajedni ca Republ i ke Srbije, Beograd, 1997.

privrede, koji, uzgred rečeno, uspešno rukovodi prof.dr Ćura Stevanovi}.

U posledjoj se seriji biblioteke "Hronike sela" ovi h dana pojavili i kwi ga Dowi Komren, o kojoj ěelimo kratko da izvestimo iz dva razloga - prvog su{ tastvenog, drugog vi{eli -no obojenog. To je tek tre}a monografija o selima u Op{tini Ni{ : prvo je obra}ena Mal{-a (Mladen Golubovi}), a onda i Jela{nica (Jovi}a Vasi}). [teta je {to ih nema jo{, a ladan ih je moglo biti vi{e da je dr Jovan]iri}, dugogodi{wi profesor Sociologije selana Filozofskom fakultetu u Ni{u, istra}ao i "naterao" svoje brojne diplomce da dorade, pro{ire i objave diplomatske radove. Drugi od razloga jeste taj {to smo i sami poreklom i jo{ stanovnikom Doweg Komrena, i {to smo kod prof.]iri}a diplomirali sociologiju temom "Sociolo{ka geneza naseqa Dowi Komren" (objavi v{ i odatle i tekstove prvence).

Hronika Doweg Komrena Marjana Radakovi}a izlo`ena je na 192. strani ce u formatu B5. Osim osnovnog teksta, ona sadr{i bogat dokumentarni materijal - brojne fotografije i karte, ilustracije i crte`e. Tehni{ki je korektno ura}ena, majstorski prelo}ena i standardno dizajnirana. [to se ti{-e kompozicije i sadr}aja teksta, pisac je ve}ma i spo{tovao Uputstva za pi{sawe hronike sela, propisana od strane Odbora za prou{avawe sela SANU. Zato imamo razme{taj materije u deset poglavqa i niz zasebnih jedinica u okviru wi h. Poglavqa su data slede}im redosledom: 1) Prirodna sredina; 2) Pro{lost Doweg Komrena; 3) Naseqa i stanovni{tvo; 4) Privredni ěivot; 5) Dru{tveno-politi{ke i komunalne prilike; 6) Verski i narodni obi{aji; 7) Obrazovawe i kulturna; 8) Sport i rekreacija; 9) Komren; i 10) Prilozi, napomene i izvori podataka. Očevidno je da su po obimu favorizovana poglavqa o pro{losti, stanovni{tvu i privrednom ěivotu Doweg Komrena, a donekle zanemarena ona o verskim i narodnim obi{ajima, obrazovawu i kulturni, {to je verovatno rezultat pi{-evog senzi biliteta.

Pred Marjanom Radakovi}em, kao hroni{arom Doweg Komrena, bile su postavqene nekolike prepreke. Jedne jesu subjektivnog porekla jer su i mismo-nici u autoru samom; dok su ostale prepreke objektivnog karaktera i vezane za stawe literature o istraivanom selu i kompleksnosti Komrena kao naseobinske pojave. I pak je Radakovi} uspeo nekako da se izbori sa problemima i podari nam hvala vrednu monografiju.

Najpre je on, budu}i ne{kolovan sociolog, etnolog, istori{ar..., morao ulo`iti dodatni napor ne bi li nadomestio mawkavosti od kojih pati svaki rad tzv. amatera u nauci. I maju}i popri{li{-nog iskustva u svakovrsnom zanimawu i pi{sawu - objavio je preko hi}adu vesti o socijalnim zbiwawima, kratkih repodata`a, enigmatskih sastava i priloga o teoriji i istoriji enigmatike - Radakovi} korektnim stilom, slikovito i ponekad sa predvni m pasa`ima izla`e gra}u; zadovoljavaju}e koristi empirijski materijal, svake vrste dokument, ilustraciju i prilog; i zadr`ava neutralan odnos prema sakupqenoj gra}i i informatorima. (Ve} je slabi je ume{nosti u baratawu nau{-nom literaturom i aparaturom: eksploatacija tu}eg, u nauci potvr}enog saznanaw, parafraza, pozivawe, citirawe, bibliografija i popis primarne i sekundarne literature...) Uz to, s obzirom da ni je ro}eni me{tanim Doweg Komrena, ali dovoqno dugo deli sudbinu seqana, on, koliko je mogu}e, objektivno, verno i bez

Ia`ne sentimentalnosti i patosa pru`a vertikalnu i horizontalnu panoramu` i vota Dowekomren-ana.

Zatim se Radakovi } suo-iao sa i nsuficijencijom tekstova o predmetu i zu-avawa. Pokazalo se da neko li ko napi sa o Dowem Komrenu (posebno ona dva D.B. \or|evi }a u "Ni { kom zborniku" /1977-1978/ i jedan J.] iri }a u prvom tomu "Enciklopedije Ni { a" /1995./ mogu biti kakav-takav uzor i metodolo{ki vodi~, no ni kako i zamena za samostalno, dugotrajno i strpqi vo terensko i arhivsko i stra` i vawe. Lati v{ i se toga, na{ je autor uspeo ne samo da razvije ono { to su \or|evi } i ] iri } dal i u formi sociolo{ke ske eseja ve} i da pokrije sasma neobralena poqa i stori je i sada{ wi ce ` i teqa Doweg Komrena. Svakako da su se poneka Radakovi }eva re{ ewa i zdi gla i znad pri nosa spomenutih hroni ~ara.

Najzad, Marjan Radakovi } se morao uhvatiti u ko{ tac i sa vi { estrukom kompleksno{ }u Doweg Komrena kao specifi ~nog naseqa. To mesto - nekad seoce, toli ko vitalno, da je porodi lo jo{ dva admistrativno zasebna naseqa: Novi Komren (MK Ratko Jovi }) i Naseqa Dovi Komren (MK Branko Bjegovi }) - a s wi ma i uz selo Gorwi Komren sa-i wawa ni sku naseqa zvanu "Komren" - danas nije ni selo ni grad, negde je izme|u, premda fizi ~ki i svako jako pri pojeno Ni { u. Na ruralno-urbanom kontinuumu, kako vol e u-eno da se izra` avaju sociolozi, Dovi Komren zauzima poziciju me{ ovi tog, periferijskog, odnosno pri gradskog naseqa. Budu}i takvim, u wemu jeste zao{ tren sukob ruralne i urbane kulture, patrijarhalnih i modernih ` i votnih obrazaca, koji se po-esto razre{ava u novokompov{tini - pogubnom hermafroditu kao proizvodu ve}i ne prelaznih i egzistencijalnih prilika. Na{ je autor uspeo da nam plasti ~no do-ara to "bogatstvo" prelaznosti, nagove{tavaju}i mukotrпно, ali nemi novno, osvajawe urbani teta.

Kad uskoro Dovi Komren ne bude vi {e selo ve} postane jedno od bezbojnih ni {kih naseqa, Marjana Radakovi }a hronika bi je mladim Dowekomren-animadivno svedo-anstvo o bliskoj pro{losti, kulturni i na-inu` i vota wihovi ho-eva i dedova. U ovoj ostav{tini za budunost i vi di mo pravi dopri nos pi { -evog napora, dr` e}i svakako namu da je wegova hronika samo nei zbe`an predlo`ak za neko budu}e i nterdisciplinarno i zu-avawe Doweg Komrena.